

Heslo „geobotanika“ v encyklopédii Beliana

V piatom zväzku slovenskej všeobecnej encyklopédie „Encyclopaedia Beliana“ (Veda, Bratislava, 2007) je na s. 96 uvedené heslo „*geobotanika* (gr.)“ bez vysvetlenia s odkazom na heslo „*fytogeografia*“. To sa nachádza vo štvrtom zväzku (2005) na s. 661–662. Tam sa dočítame, že staršie názvy sú „*chorologická geobotanika*“ a „*floristická geobotanika*“. Nie je tam žiadne vysvetlenie termínu geobotanika a obsah samotného hesla „*fytogeografia*“ sa vzťahuje na fyto-geografické členenie Slovenska s mapou J. Futáka (1984). Čitateľ encyklopédie Beliana sa tak o geobotanike nedozvie celkom nič. A o fytogeografii nie oveľa viac. Na rovnakej strane je heslo „*fytocenológia* (gr.), st. názov *fytosociológia* – *nauka o rastlinných spoločenskách (fytocenózach)* ...“. Termín geobotanika sa ani tu nespomína. Termíny fytoocenológia, fytogeografia, geobotanika chýbajú v Encyklopédii Slovenska (zv. II, E–J, s. 376). Neboli zaradené ani v Školskom lexikóne (SPN, Bratislava, 1992, s. 376). Vo všeobecných encyklopédiách sú tieto heslá obvykle zaradené a vysvetlené. V Malom encyklopedickom slovníku A–Ž (Academia, Praha, 1972) sa heslo geobotanika vysvetľuje ako veda o rastlinných spoločenskách a ich závislostiach od prostredia. Čiastkové odbory sú ekológia, fytogeografia, fytoocenológia (s. 346). Na s. 337 je heslo fytoocenológia (nesprávne uvedené „*fytocentologie*“), čiže sociológia rastlinná, s vysvetlením totožným s termínom geobotanika.

Heslo geobotanika s odkazom na fytogeografiu v encyklopédii Beliana vlastne stotožňuje geobotaniku s fytogeografiou, čo má historický pôvod a súvisí s opismi vegetácie (rastlinných formácií) na rôznych kontinentoch Zeme v 2. polovici 19. storočia. K. Domin v knižnej publikácii *Problémy a metody rostlinné sociologie ...* (Nakl. Minist. Zeměd. Repub. Českoslov., Praha, 1923) považuje rastlinnú geografiu (fytogeografiu, geobotaniku) za pomerne mladú vedu. Jej najmladším odborom je nauka o rastlinných spoločenskách, ktorá sa všeobecne nazýva rastlinná sociológia. Chápanie geobotaniky ako fytogeografie je v súčasnosti historicky prekonané. Napriek tomu sa uplatňuje v geografickej literatúre, vo fyzickej geografii, ako aj v niektorých slovníkoch cudzích slov (aj na internete) až do súčasnosti. Fytogeografia (geobotanika) sa považuje za odbor biogeografie.

Termín geobotanika sa v súčasnosti používa v širokom alebo úzkom význame. (1) Geobotanika sa chápe veľmi široko ako odbor skúmajúci vzťahy medzi rastlinami aj vegetáciou a povrchom Zeme, resp. skúmajúci rastliny v ich vzťahoch k vonkajšiemu svetu (prostrediu). Zahŕňa fytogeografiu, fytoocenológiu a fytoekológiu. Tento prístup vychádza z práce E. Rübela (1922) o geobotanických výskumných metódach, v ktorej rozlíšil šesť hlavných odborov geobotaniky podľa problémov výskumu (miesto, stanovište, zmeny), napr. synchorologická geobotanika, synekologická geobotanika, syngentická geobotanika atď. Podľa J. Kliku (*Rostlinná sociologie*, Melantrich, Praha, 1948) skorší názov geobotanika sa kryje len čiastočne s rozsahom rastlinnej sociológie (správnejšie pomenovanej fytoocenológia). (2) Pri úzkom chápaní geobotaniky, je to veda, ktorá sa zaoberá výskumom fytoocenóz (rastlinných spoločenských) – ich štruktúrou, ekologickými väzbami, dynamikou a rozšírením. Stotožňuje geobotaniku s fytoocenológiou. Podľa J. Moravca a kol. (*Fytoocenologie*, Academia, Praha, 1994) je fytoocenológia alebo nauka o vegetácii v Československu (ale aj inde) označovaná väčšinou názvom geobotanika (v užšom zmysle). V rovnakom zmysle sa používa výraz *fytosociológia* alebo rastlinná sociológia (s. 12).

(pokračovanie na str. 60)

(pokračovanie zo str. 30)

Redaktori v Encyklopedickom ústave SAV v Bratislave, ktorí encyklopédiu pripravujú, nevenovali dostatočnú pozornosť spracovaniu hesla „geobotanika“. Heslo bolo do piateho zväzku zaradené a malo byť spracované. Jednotlivé heslá vypracúvajú oslovení spolupracovníci – odborníci v danej oblasti (autori hesiel) a posudzujú oponenti. Výklad odborných termínov/pojmov fytoecenológia, fytoecografia, geobotanika sa však ukazuje ako neúplný, resp. chýba. Môžeme diskutovať, či je odkaz správny, či prepojenie hesiel nemalo byť smerované na (aj na) heslo fytoecenológia. Ale ani v jednom z dvoch odkazov (heslá fytoecografia, fytoecenológia) sa však termín/pojem geobotanika nevysvetľuje. Očakával by som väčšiu odbornosť autora/autorov hesiel a väčšiu pozornosť redaktorov pri ich záverečnom redakčnom spracovaní. Bolo by vhodné tieto nedostatky odstrániť a výklad pojmov v uvedených heslách doplniť aspoň na webovej stránke encyklopédie Beliana a v dodatkoch na konci posledného zväzku slovenskej všeobecnej Encyklopaedie Beliany.

PAVOL ELIÁŠ st.